

Jeziro Zbąszyńskie

W zachodniej części Wielkopolski znajduje się Pojezierze Lubuskie, makroregion bogaty w różnej wielkości zbiorniki wodne. Jednym z ciekawszych elementów tego regionu jest rynna jezior zbąszyńskich, a wśród nich Jezioro Zbąszyńskie. Zbiornik ten leży w Bruździe Zbąszyńskiej, mezoregionie będącym szerokim obniżeniem pomiędzy Pojezierzem Łagowskim a Pojezierzem Poznańskim. Obniżenie to wykorzystuje rzeka Obra, która przetrzuca swe wody z Pradoliny Warciańsko-Odrzańskiej na południu do Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej na północy. Obra jednym swym ramieniem kieruje się na północ przepływając przez rynnę jezior zbąszyńskich, drugim zaś ku Odrze na zachód. Zgodnie z podziałem administracyjnym jezioro to leży w województwie wielkopolskim, w powiecie nowotomyskim w gminie Zbąszyń.

Rozwój geomorfologiczny całego Pojezierza Lubuskiego jest wynikiem działalności ostatniego lądolodu, choć widać też wyniki procesów geomorfologicznych całej epoki lodowej. W makroregionie tym dobrze rozwinięte są ślady rysów rzeźby sprzed epoki lodowej w postaci zaburzeń glacitektonicznych wywołanych napierającym lądolodem Skandynawskim.

Zarówno Pojezierze Lubuskie jak i Pojezierze Wielkopolskie znajdują się powyżej granicy zlodowacenia bałtyckiego. Bartkowski (1970) podaje, iż właśnie powyżej granicy ostatniego zlodowacenia występują obszary o lokalnie wysokiej koncentracji jezior. Jednym z takich obszarów są okolice Zbąszynia, gdzie procentowy udział jezior w powierzchni terenu wynosi 4,61%. Ten sam autor dzieli jeziora Wielkopolski na dwie grupy pod względem genezy, a mianowicie na jeziora: polodowcowe i Nielodowcowe. Do tych pierwszych należą przede wszystkim jeziora rynnowe, których przykładem jest Jezioro Zbąszyńskie. Jeziora tego typu powstają w rynnach wyżłobionych przez wody spływające w szczelinach lodowca i są najbardziej charakterystyczne dla zlodowacenia bałtyckiego. Jedną z najistotniejszych cech jezior rynnowych jest ich kierunkowość, a mianowicie dłuższa oś rynny ułożona jest prostopadle do ciągu moren czołowych. Ponadto dla zbiorników tego typu charakterystyczne jest dno o nierównomiernej

konfiguracji z licznymi przegłębieniami oraz rozległymi płycznami, co można obserwować również w Jeziorze Zbąszyńskim.

Jezioro Zbąszyńskie położone jest pomiędzy 52°13,9' stopniem szerokości geograficznej i 15°45,5' stopniem długości geograficznej. Przepływa przez nie rzeka Obra. Zbiornik ten ma dość zróżnicowane dno. Na mapie batymetrycznej wyraźnie widać dwa zagłębienia, płytsze o głębokości 7,5 m oraz punktowe zagłębienie 9,6 m – tzw. głębocek. Większą część jeziora stanowi rozległe wypłylenie o głębokości od 1,5 do 2,5 m.

Tab. 1. Morfometria Jeziora Zbąszyńskiego.

Cecha charakterystyczna	Jednostka	Wartość
Powierzchnia	[ha]	742,5
Objętość	[m ³]	26 178 700
Głębokość maksymalna	[m]	9,6
Głębokość średnia	[m]	3,5
Długość maksymalna	[m]	7105
Szerokość maksymalna	[m]	2205
Długość linii brzegowej	[m]	18540
Rozwinięcie linii brzegowej		1,9

Jezioro Zbąszyńskie jest zbiornikiem eutroficznym/hypertroficznym o dominacji sinic w fitoplanktonie, czego konsekwencją jest ubogi udział zbiorowisk makrofitów zanurzonych. Dominacja glonów stopniowo nasilająca się od wiosny prowadzi do ograniczania ilości światła docierającego do głębszych partii zbiornika, co zapewne jest głównym czynnikiem limitującym rozwój makrofitów zanurzonych.

Opracował: dr Tomasz Kałuski
Opiniował: dr Michał Kupczyk

Ryc. 1. Mapa batymetryczna Jeziora Zbąszyńskiego (na podstawie dokumentacji limnometrycznej Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie).

